

Гарін Б. Б.,
кандидат економічних наук,
Університет «КРОК»,

Рибальченко С. А.,
студент,
Університет «КРОК»

ВНЕСОК ІЛЛІ ВИТАНОВИЧА У ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО КООПЕРАТИВНОГО РУХУ

Тези присвячено розгляду внеску Іллі Витановича у дослідження історії розвитку українського кооперативного руху в 1920 – 1930 рр. на Галичині. Український кооперативний рух, в цей період, відіграв величезну роль у формуванні національної самосвідомості українців.

Harin B. B.,
PhD (Economics), Associate Professor,
KROK University,

Rybalchenko S. A.,
Student,
KROK University

ILLIA VYTANOVYCH'S CONTRIBUTION TO THE STUDY OF THE UKRAINIAN COOPERATIVE MOVEMENT

The proceedings under consideration analyze the contribution of the well-known economist who was forced to work in emigration – of Illia Vytanovych. He entered the history of Ukrainian science as a researcher of the Ukrainian cooperative movement development in 1920 – 1930 in Galicia. For contemporary Ukrainians, this topic is interesting because the Ukrainian cooperative movement has played a major role in national consciousness formation.

Ілля Витанович народився в Україні, але змушений був емігрувати до США. Він отримував освіту у Львівському університеті. У 1930 р. захистив докторську дисертацію. Оскільки у державних закладах його, як українця, до праці не допускали, він займався приватною педагогічною та науковою роботою, яку поєднував з діяльністю у сфері української кооперації.

У цей період ним були написані роботи: «Кооперативні праці і господарські можливості», «Кооперація на межі поступу і традицій», «На порозі новітнього українства». Проте, найбільш відомим його тво-

ром є «Історія українського кооперативного руху», що була написана вже у Нью-Йорку та видана в США у 1964 році. Усього за своє життя написав близько 2800 наукових праць з історії та теорії кооперативного руху в Україні.

Причетність І. Витановича до розвитку теорії і практики кооперативного руху визначалась особливою ситуацією, у якій перебувала Галичина. Під тиском світової громадськості уряд II Речі Посполитої змушений був піти на певні поступки українцям, насамперед, у господарській сфері. У 1920-х рр. польська влада дозволила відновити діяльність кооперативного товариства «Сільський господар» у Львові. Свідомі українські діячі вирішили використати це для відбудови національної кооперації, загалом. Цьому сприяв і доволі демократичний кооперативний закон від 29 жовтня 1920 р., який передбачав вільне й відкрите членство в кооперації, нескладну процедуру реєстрації кооперативів тощо. У середині 1920-х рр. до різних кооперативів було залучено понад половину всього українського населення регіону.

Прийняття кооперативного закону активізувало пошуки теоретиків і засновників української кооперації. Було висловлено ідею про злиття кооперативного руху в одне ціле з національно-визвольною боротьбою українського народу заради здобуття державної незалежності. Теоретики кооперацій вбачали в ній єдиний шлях до економічного і національного відродження.

У червні 1921 р. відбувся перший Крайовий з'їзд українських кооператорів, на якому були визначені основні напрями відбудови української кооперації. Українська кооперація поступово ставала масовою та економічно активною. Хоча діяльність не завжди відбувалась на достатньому фаховому рівні, бо не вистачало досвіду й елементарних знань. Нерідко це призводило до банкрутства окремих кооперативів. Тільки щира відданість справі, чесність ентузіастів кооперативного руху дозволяли підтримувати певну рівновагу й активізувати економічний розвиток.

У 1921 – 1925 рр. кількість кооперативів усіх типів, підпорядкованих українському Крайовому ревізійному союзу, зросла з 579 до 1029, їхніми членами були 158057 осіб [3, с. 471].

Від 1928 р. почав виходити журнал «Кооперативна республіка», що надавав інформацію про економічну діяльність кооперативів, містив статті з історії, теорії та практики кооперативного життя. Провідними співробітниками журналу був і І. Витанович.

Важливим засобом культурно-освітньої діяльності були щорічні кооперативні свята, які формували в українців почуття гордості за власний народ, сприяли піднесенню національної свідомості. Про одне з свят І. Витанович писав так: «місцеві кооперативи показували на діяграмах висліди своєї праці, інформували про кооперативний рух

свої округи та про загальні устремління й досягнення української кооперації. З нагоди святкування влаштовували виставки кооперативного виробництва» [3, с. 624].

На думку Витановича, кооперація є проявом духовного протесту суспільної природи людини проти хижацького самолюбства, проти фізичного насильства сильнішого над слабшим, це віра в правду й справедливість людини, яка не позбавлена людської гідності й духовних чеснот. Українська кооперація, зазначав І. Витанович, знала багато різних форм самодопомоги та співпраці, незважаючи на вікову неволю, берегла глибоке почуття правди й справедливості. Але в тогочасних суспільно-економічних умовах для порятунку обездолених прошарків населення не вистачало уже ні християнського милосердя, ні добрих традицій сусідської самодопомоги наших предків [5].

Отже, І. Витанович продовжував розпочаті в Україні дослідження кооперації вже у вимушеній еміграції. Його внесок у дослідження кооперації, крім іншого, полягає у важливому узагальненні, що кооперативний рух є не лише господарським, але, й політико-державницьким. Метою цього руху стає принципове покращення якості життя, збереження національних традицій і зростання національної свідомості народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Витанович І.* Між двома війнами / І. Витанович // Господарсько-кооперативний часопис. – Львів, 1943. – Ч. 23. – С. 6.
2. *Витанович І.* Між двома війнами / І. Витанович // Господарсько-кооперативний часопис. – Львів, 1943. – Ч. 17. – С. 2.
3. *Витанович І.* Історія українського кооперативного руху / І. Витанович // Історично-Філософічна Секція НТШ. – Нью-Йорк : Товариство української кооперації, 1964. – С. 471.
4. *Витанович І.* Як народжувався український кооперативний рух в Галичині : реферат виголошений на кооперативному святі у Львові дня 4 жовтня 1936 р. / І. Витанович // Кооперативна республіка. – Львів, 1936. – Ч. 11. – С. 318-324.